

Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának
kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása
a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával”

Nyelvi veszélyeztetettség, nyelvi kisebbség finnugor nézőpontból

Sipőcz Katalin, Finnugor Nyelvtudományi Tanszék

Társadalomtudományok a társadalomért,
SZTE Workshop
2013. 04.17-19.

TEACHERS...

What my friends think I do

What my mother thinks I do

What society thinks I do

What my students think I do

What I think I do

What I really do

I'm a LINGUIST

What my mom thinks I do

What the rest of my family thinks I do

What people think I do

What my classmates think I do.

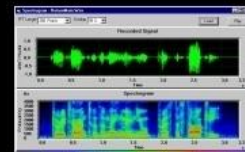
What people in the program think I do.

What my students think I do.

What I think I do

What I really do

What I'd really like to do

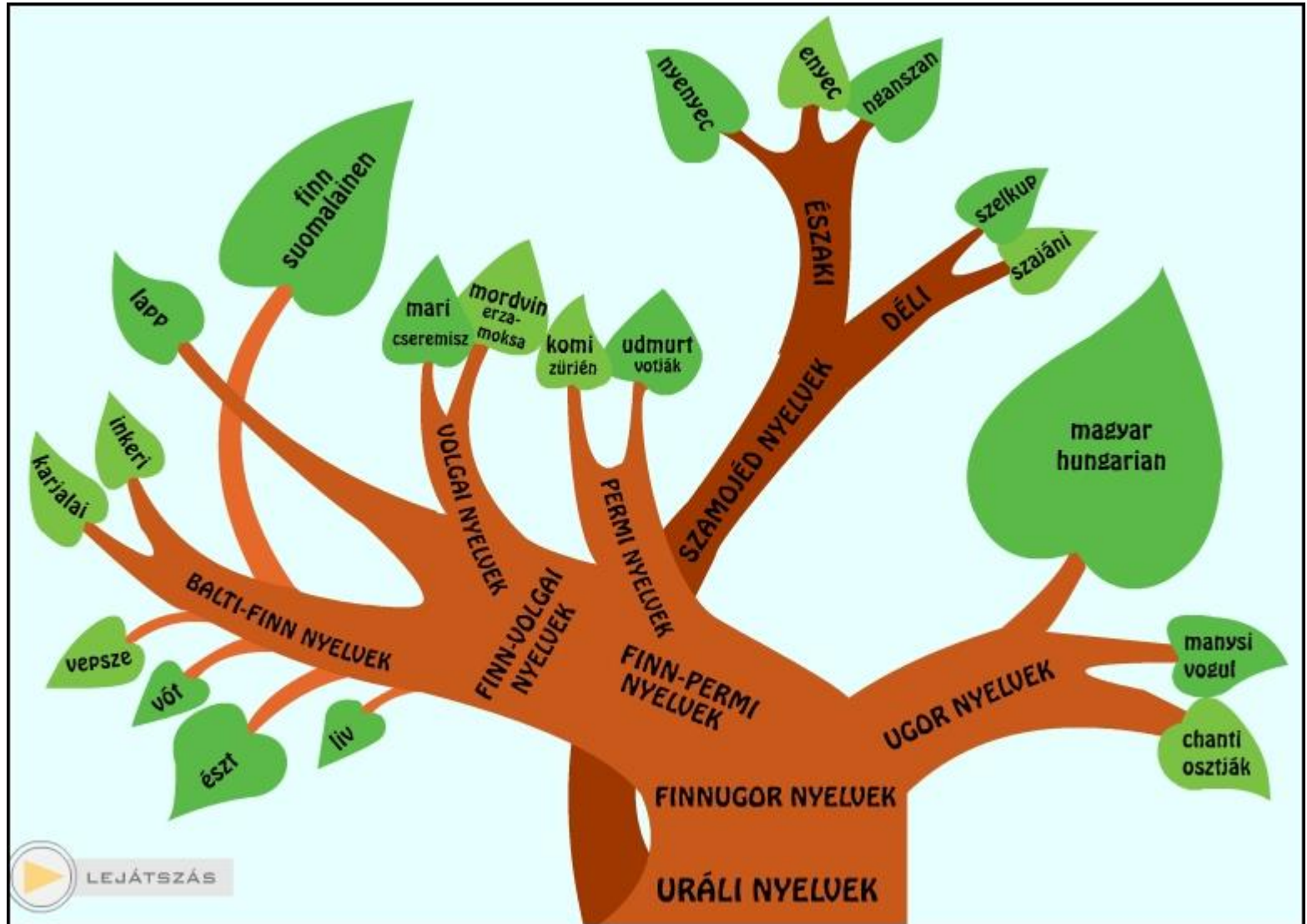
Mit csinál egy finnugor nyelvész?

(What society thinks we do...)

m.		fi.		ma.
HAL	-	KALA	-	XUL
VÍZ	-	VESI	-	WIT
KÉZ	-	KÄSI	-	KĀT
SZEM	-	SILMÄ	-	SAM
MEGY	-	MENE-	-	MINI

Mit csinál egy finnugor nyelvész?

Mit csinál egy finnugor nyelvész?

Mit csinál egy finnugor nyelvész?

(What we really do...)

- - nem kutatja a magyar nyelv eredetét,
- - nem rajzol családfákat,
- - nem „keres” rokonszavakat,
- - nem azért vallja a magyar nyelv uráli eredetét, mert ezért fizetik meg....

- Ált. egy (néhány), uráli nyelv szakértője, és a nyelvészet valamely részterületét műveli.

Az oktatás „finnugor-képe”

Felmérés középiskolás és egyetemista korú diákok, valamint tanárok körében 2011. - **negatív kép**

(Szegedi Zoltán 2011. A nyelvrokonsággal kapcsolatos ismeretek és a finnugor nyelvrokonság megítélése a mai magyar társadalomban. Finnugor Világ 4: 11–18)

A nyelvtudomány újabb fejleményei nincsenek benne a tankönyvekben. (30-40 évnyi elmaradás)

A nyelvrokonsággal kapcsolatban 20. sz. eleji felfogást, terminológiát ad át.

(Sipos Mária – Várnai Zsuzsa 2011. Gondolatok a középiskolai nyelvrokonság-oktatásról. In: Hegedűs Orsolya – Psenáková Ildikó (szerk.) Tudomány az oktatásért – oktatás a tudományért. Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem. Nyitra. 97–102.)

Hogyan lehetne másképpen....

Uralonet: uráli etimológiai adatbázis

<http://www.uralonet.nytud.hu/uewww/index.html>

Hogyan kellene másképpen...

- - a magyar nyelv eredete
- - a nyelvek változása
- - nyelvi diverzitás
- - nyelvi veszélyeztetettség
- - nyelvpolitika
- - kisebbségi nyelvhasználat
- - kétnyelvűség
- (Nem kell: őshaza, hagyományos életmód, kutatástörténet, társtudományok, lakóhelyek, lélekszámok stb.)

Nyelvi diverzitás

- A világ nyelveinek többsége 5-6 ezer beszélőt számlál.
- A nyelvek 83-84%-át egyetlen országon belül beszélik.
- Az nyelvek földrajzilag nem egyenletesen oszlanak meg (Európa 3% (230 nyelv), Észak-, Közép- és Dél-Amerika 15% (1013 nyelv), a csendes-óceáni térség 19% (1311 nyelv), a világ nyelveinek közel egy-egy harmada Afrikában (30%, 2058 nyelv) és Ázsiában (32%, 2197 nyelv) használatos)
- A világon kb. 6-7 ezer nyelv létezik

Nyelvi veszélyeztetettség

- Kevesebb mint 80 olyan nyelv van, amelyet 10 milliónál többen beszélnek.
    - Kb. 300 nyelvet beszélnek anyanyelvként 1 milliónál többen.
    - A nyelvek 95%-át 1 milliónál kevesebben beszélik anyanyelvként.
    - Nagyjából 5 ezer élő nyelvet 100 ezernél kevesebben használnak.
    - A fenti csoporton belül 3 ezer nyelvet 10 ezernél kevesebben beszélnek.
    - Kb. 500 nyelvet 100-nál kevesebben beszélnek.
- (Skutnabb-Kangas: Veszélyeztetett nyelvek – emberi jogok, In: *Finnugor Világ*. IX. évf./3. (2004. szeptember) 16–24.)

- Az UNESCO adatai szerint a világ nyelveinek száma – jelenleg 6-7000 – évente néhány százalékkal csökken.
- az őslakosok nyelveinek csupán 10-20%-a éli túl a következő 50-100 esztendőt.

UNESCO Atlas of the World's Languages in Danger

- <http://www.unesco.org/culture/languages-atlas/index.php>

Az uráli népek adatai

a 2010-es oroszországi népszámlálás nyilvánosságra hozott részadatai alapján

	lélekszám	beszélők száma
vepsze	5215	3613
izsór	169	123
vót	33	68
karél	54340	25605
számi	1599	353
udmurt	503762	324338
komi-permják	81084	63106
komi	216085 6097 (izsvai)	156099
mari	520010	365127
mordvin	714092	431692
manysi	11873	938
hanti	30043	9584
nyenyec	43777	21926
enyec	221	43
nganaszan	807	125
szelkup	3527	1023

- A nyelvmegőrzés kritériumai:
  - *politikai/közigazgatási keretrendszer (oktatás stb.)*
  - *A kisebbségbe tartozók akarata, törekvései nyelvük megtartására*

A politikai keretrendszer

- Bizonyos fokú autonómia
  - Saját köztársaság (tituláris nép: *mordvinok, az udmurtok, a marik, a komik és a karjalaiak*)
  - Autonóm körzet – (tituláris nép: *manysik, hantik, nyenyecek, komi-permjákok*)
  - autonómia hiánya: képviselet a helyi községi tanácsban (diaszpóra)
- Mindhárom csoport kisebbségben él ősi területein.
- Anyanyelvi oktatás: csoportonként eltérő mértékben

*A kisebbségbe tartozók akarata, törekvései
nyelvük megtartására
(manysi revitalizációs program)*

Inari számi program

Finnországban is szükséges a teljes nyelvpolitika átgondolása

Mit csinál egy finnugor nyelvész?

FINNO-UGRISTS

What our parents think we do.

What society thinks we do.

What Jobbik thinks we do.

What our students think we do.

What we think we do.

What we actually do.

Köszönöm a figyelmet!

Jelen kutatási eredmények megjelenését „Az SZTE Kutatóegyetemi Kiválósági Központ tudásbázisának kiszélesítése és hosszú távú szakmai fenntarthatóságának megalapozása a kiváló tudományos utánpótlás biztosításával” című, TÁMOP-4.2.2/B-10/1-2010-0012 azonosítószámú projekt támogatja. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósul meg.